

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.66.122>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:021.1]:001.891-043.86

Галина Солоіденко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1326-0034>,

кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,

провідна наукова співробітниця,

відділ науково-методичної роботи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: soloidenko@ukr.net

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
У ДОСЛІДЖЕННЯХ ФАХІВЦІВ
ТА ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНИХ ВИДАННЯХ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Мета статті. Теоретичне узагальнення поглядів та прогнозів фахівців стосовно подальшого розвитку науково-методичної діяльності, впровадження інноваційних форм та методів методичної роботи у новому інформаційно-комунікаційному середовищі. Поширення досвіду Національної бібліотеки України В.І.Вернадського з розроблення та оновлення інструктивно-методичних документів, сучасних критеріїв та показників оцінки діяльності бібліотек. **Методи дослідження.** Використання загальнонаукових (аналізу, узагальнення) та спеціальних методів дослідження (порівняльно-історичного, ретроспективного, проблемно-хронологічного) сприяло досягненню поставленої мети. **Наукова новизна.** У статті проаналізовано стан науково-методичної діяльності у працях та дослідженнях вітчизняних науковців. Представлено досвід роботи Національної бібліотеки України В. І. Вернадського, інших національних та наукових бібліотек з розроблення та впровадження нових підходів до визначення механізму оцінювання ефективності науково-методичної роботи. Доведено, що реалізація окреслених завдань потребує удосконалення основних функцій, методів, прийомів і форм бібліотечної роботи шляхом розроблення регламентних документів, надання організаційно-методичної допомоги за всіма напрямками діяльності; вивчення, впровадження і поширення бібліотечного досвіду;

підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців. **Висновки.** Українські науковці наголошують на необхідності подальшого розвитку науково-методичної діяльності, яка є важливою умовою затребуваності бібліотеки в суспільстві. Адже нині в Україні відбуваються процеси переосмислення характеру потреб бібліотек у методичному забезпеченні, формування нової концепції методичної роботи, яка передбачає активну діяльність бібліотек у інформаційно-комунікаційному середовищі. Акцентована увага на важливості інтеграції методичної роботи з сучасними видами управлінської діяльності – інноваційної та маркетингової. Доведено, що результативність науково-методичної діяльності сьогодні безпосередньо залежить від чіткого уявлення про вектори розвитку сучасної бібліотеки.

Ключові слова: бібліотеки, науково-методична діяльність, методичне забезпечення бібліотек, нормативно-правові та інструктивно-методичні документи.

Актуальність теми дослідження. Нові завдання бібліотечної галузі пов'язані з курсом України на розвиток національного складника глобальної мережі, переходу до якісно нового рівня інформаційно-бібліотечного забезпечення користувачів. Вони стали предметом наукових та дисертаційних досліджень, знайшли відображення у наукових виданнях бібліотек. Ці важливі питання широко обговорювались фахівцями на сторінках професійної преси, в ході міжнародних конференцій та наукових семінарів, поставили перед бібліотечним співтовариством завдання розроблення нормативно-правової та інструктивно-методичної бази діяльності бібліотек, яка б відповідала сучасному розвитку демократичного громадянського суспільства, формуванню читаючої, мислячої та освіченої нації, спроможної практично втілювати набуті знання і досвід у розбудову незалежної України.

Визначальним фактором для переосмислення і якісної зміни науково-методичної діяльності стало зростання значення інформації в розвитку суспільства, виражена спрямованість на впровадження інформаційних технологій та інформаційного розвитку, формування базових складників функціонування бібліотеки у новому правовому полі, проведення організаційно-структурних перетворень, що сприяють вдосконаленню виробничих процесів і підвищенню якості обслуговування користувачів.

Аналіз досліджень та публікацій. В останні десятиліття питання трансформації науково-методичної діяльності бібліотек, тенденції, різноманітні аспекти та нові підходи до реалізації її завдань, зокрема

розвиток міжвідомчої взаємодії, використання цифрових технологій в методичній діяльності, формування електронних методичних ресурсів і забезпечення віддаленого доступу до них, розвиток форм, методів, напрямів та продуктів методичної діяльності відповідно до потреб бібліотечної практики висвітлено у низці робіт вітчизняних бібліотекознавців та бібліотечних фахівців, зокрема Т. Вилегжаниної, В. Загуменної, О. Кузьменко, Д. Дейч, Г. Ковальчук, Т. Кулаковської, В. Мудрохи, Р. Самотій, О. Сафоновой, А. Свободи, О. Сокур, І. Цвіркун, І. Цуріної та інших.

Мета дослідження – теоретичне узагальнення поглядів науковців та практиків бібліотечної галузі стосовно подальшого розвитку науково-методичної діяльності, впровадження інноваційних форм та методів методичної роботи у новому інформаційно-комунікаційному середовищі. Поширення досвіду Національної бібліотеки України В. І. Вернадського з розроблення та оновлення інструктивно-методичних документів, сучасних критеріїв та показників оцінки діяльності бібліотек.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для національних бібліотек України і на сучасному етапі розвитку бібліотечної галузі методична функція є типологічною і однією з основних, як зазначала в своїх роботах ще наприкінці 1990-х років відома бібліотекознавиця, учена секретарка Інформаційно-бібліотечної ради НАН України А. Свобода [6, с. 8]. Авторка наголошувала, що першочерговим завданням національної бібліотеки як методичного центру бібліотек всіх систем і відомств є забезпечення уніфікованого підходу до організації ефектив-ного інформаційного обміну.

На протигагу радянській системі методичного керівництва та адміністративно-командній системі управління бібліотеками особлива увага науковців після здобуття Україною незалежності була акцентована на питаннях ефективності роботи бібліотек, вивченню і запровадженню зарубіжного досвіду. Свої напрацювання щодо впровадження системи менеджменту якості в бібліотеках запропонували нам зарубіжні дослідники, зокрема Ю. Ахмадова, П. Бокхорст, П. Брофі, Ю. Дрешер, К. Еббот, Л. Дубровіна, А. Кочетков, Р. Мотульський, Р. Пол, І. Хансен. Важливим кроком у розробленні показників стала публікація ІФЛА в 1996 р. міжнародного керівництва з визначення ефективності роботи університетських та інших бібліотек «Вимірювання якості в бібліотеках» Р. Пол і П. Бокхорста, де було пред-

ставлено 17 показників діяльності. Автори запропонували основний інструментарій для вимірювання ефективності роботи; методику порівняння результатів вимірювань у різних бібліотеках у різні проміжки часу; перелік індикаторів ефективності діяльності бібліотеки, серед яких: загальне використання бібліотеки, якість фонду, каталогів, доступність документів, довідкова служба, віддалені користувачі, задоволення їхніх інформаційних потреб. Варто зазначити, що у низці публікацій фахівців Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, зокрема О. Василенко, О. Яковенко, А. Венідиктової подано характеристику вищезазначених міжнародних стандартів, проаналізовано групи показників та критеріїв ефективності роботи бібліотеки, яких вона має дотримуватися.

Зазначимо, що розроблення критеріїв та показників оцінки діяльності бібліотек міжнародними організаціями ще не завершено. Особлива увага цих організацій акцентується на критеріях і показниках діяльності національних бібліотек, у зв'язку з тим, що національні бібліотеки сьогодні повинні вирішувати одне з головних завдань – оцифрування та збереження культурного надбання та забезпечення бібліотек своїх країн сучасними рішеннями, стандартами та методичними розробками за всіма напрямками діяльності.

Питанню науково-методичної діяльності, оцінки ефективності та результативності бібліотечної роботи й менеджменту якості приділяли увагу у своїх працях низка вітчизняних дослідників. Зокрема, фахівці Національної парламентської бібліотеки України (нині Національна бібліотека України імені Я. Мудрого) О. Білик, Н. Гудімова та Р. Миколенко, розглядали оцінку якості бібліотечних послуг як потужний засіб, що дає змогу ухвалювати управлінські рішення, планувати й удосконалювати діяльність бібліотечних закладів загалом або окремих технологічних процесів та видів послуг зокрема. Автори наголошували, що це потребує створення відповідної регламентної документації як гарантії управління якістю, впровадження методів контролю та активізації бібліотечного персоналу [1; 5].

Функціонування бібліотечних науково-методичних служб в електронному середовищі у своїх публікаціях висвітлили українські спеціалісти О. Василенко, О. Боднар, Т. Данильченко, О. Романюк, М. Талаєвська, Т. Турбаніст, І. Цурина, О. Шишка та ін. Презентація бібліотеки в інтернеті, її можливостей, послуг, що вона надає сьогодні – необхідна

форма роботи, яка здійснюється на вимогу часу, – наголошують працівники Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого І. Цуріна та М. Талаєвська. А методист сьогодні – це менеджер та маркетолог, консультант і порадник, який допомагає формувати бібліотечну політику, бере участь у розробці її стратегії і тактики, відстежує інноваційні процеси, аналізує їх та впроваджує у практичну діяльність, вивчає й поширює досвід однодумців-новаторів [10, с.17].

Тема «Електронне середовище як засіб організації науково-методичної роботи» стала предметом дослідження фахівців Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України В. І. Вернадського (далі НБУВ) О. Василенко та Т. Данильченко. Науковці зазначають, що нині в контексті науково-методичної роботи провідних наукових бібліотек більш затребуваними стають інтерактивні онлайн-форми методичної роботи: дистанційне навчання, вебінари, віртуальне консультування, електронна розсилка інформаційно-методичних матеріалів, підготовка мультимедійних презентацій, аудіо-, відеоматеріалів та ін. А сучасні інформаційні технології не є самоціллю, це робочий інструмент методичних служб, який дає змогу виконувати роботу якісніше та ефективніше [2, с. 24].

Науково-методичне забезпечення бібліотек, діяльність методичних центрів з питань розвитку бібліотечного законодавства, впровадження нових форм і методів роботи, розбудови системи підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів знайшли відбиття в наукових та соціологічних дослідженнях бібліотек закладів вищої освіти. Співробітниця Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка І. Цвіркун акцентує на тому, що сьогодні недостатньо удосконалювати наявні аспекти діяльності, на часі – перебудова роботи органів управління і бібліотек-методичних центрів з метою створення нового сучасного механізму управління бібліотеками. Головні завдання авторка вбачає у формуванні нових теоретичних засад методичного керівництва бібліотечною справою України та належному правовому забезпеченні методичної діяльності створенні низки необхідних регламентних, інструктивних та методичних документів, які відповідатимуть вимогам суспільства [9, с. 227].

Вітчизняні бібліотекознавці В. Загуменна, О. Кузьменко, Д. Дейч окреслили напрями і пріоритети підвищення ефективності методичної діяльності національних методичних центрів, серед яких, зокрема:

створення нормативно-правового підґрунтя системи методичного забезпечення діяльності бібліотек, визначення на державному рівні стратегії й тактики її розвитку; розроблення відповідних регламентних документів, стандартів, оновлення норм з питань методичної роботи. Важливим напрямом діяльності є участь методичних служб бібліотек всіх рівнів, зокрема національних, в стратегічному плануванні роботи бібліотеки, в розробленні бібліотечного законодавства, методичному забезпеченні функціонування самих національних бібліотек. Як свідчить бібліотечна практика, методичні служби посідають особливе місце в управлінській ієрархії і відіграють важливу роль в управлінні бібліотекою як активні учасники розроблення стратегічних програм розвитку бібліотек – від державних – до внутрішньобібліотечних [3, с. 25].

Пошуки нових форм та методів науково-методичної роботи сприяли активізації досліджень, появи низки публікацій та дисертаційних робіт у цій сфері. Зокрема, питання про діяльність бібліотечних мереж та удосконалення їх нормативно-методичного забезпечення розглядалися у дисертаційних дослідженнях П. Рогової, О. Виноградової, Т. Кулаковської [7, с. 190]. Зокрема, формування бібліотечно-інформаційної системи НАН України (20-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.) представлено у дисертаційному дослідженні Т. Кулаковської, яка охарактеризувала основні етапи розвитку її як єдиної інтегрованої бібліотечно-інформаційної системи; дослідила стан нормативно-правового та методичного забезпечення бібліотечно-інформаційних підрозділів НАН України; висвітлила координуючу роль Інформаційно-бібліотечної ради НАН України; окреслила пріоритетні напрями розвитку бібліотечно-інформаційних ресурсів. Дисертантка зробила висновок про необхідність побудови нової структурно-функціональної моделі бібліотеки наукової установи як комплексного науково-інформаційного підрозділу.

Науково-методична діяльність Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника в ретроспекції та на сучасному етапі стала об'єктом комплексного дисертаційного дослідження В. Мудрохи. Авторкою досліджено особливості становлення, функціонування та розвитку науково-методичної діяльності ЛННБУ ім. В. Стефаника, визначено пріоритетні напрями науково-методичної діяльності на сучасному етапі, зокрема: науковий аналіз бібліометричних і статистичних показників діяльності; моніторинг розвитку ресурсного та

творчого потенціалу бібліотек; формування професійних компетентностей; безперервна бібліотечна освіта; консультативно-освітні послуги; менеджмент інновацій; експертно-діагностичні заходи; проектно-програмна діяльність.

У дисертаційній роботі О. Сокур комплексно досліджено науково-організаційне забезпечення взаємодії бібліотек наукових установ НАН України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору. Авторкою визначено сутність і зміст поняття «взаємодія бібліотек наукових установ НАН України», «науково-організаційне забезпечення взаємодії бібліотек наукових установ НАН України»; обґрунтовано положення про те, що на сучасному етапі основною є ресурсна взаємодія бібліотек наукових установ з метою об'єднання та представлення інформації про документні фонди бібліотек НАН України. Розроблено пропозиції щодо удосконалення системи науково-організаційного забезпечення бібліотек наукових установ НАН України; уточнення змісту і ефективних форм організаційно-методичного забезпечення їхньої діяльності; системи підвищення кваліфікації та перепідготовки бібліотечних фахівців на нових методичних засадах.

Нові завдання та вимоги щодо оцінки якості роботи бібліотеки були апробовані в дисертаційних дослідженнях В. Вахнован, О. Бруй, Л. Петрової. Зокрема, В. Вахнован запропонувала концептуальні засади ефективного використання соціологічних методів як інформаційно-комунікаційного складника системи менеджменту якості бібліотечних послуг. О. Бруй комплексно розглянула збалансовану систему показників як основу безперервного циклічного процесу стратегічного управління в системі процесно-орієнтованого управління бібліотекою.

Вищезазначені проблеми досліджувалися упродовж останнього десятиліття ХХІ ст. науковцями та фахівцями Інституту бібліотекознавства НБУВ у межах виконання наукових проєктів: «Підвищення ефективності інформаційної діяльності наукової бібліотеки» (наук. керівник О. Василенко, 2011–2013 рр.); «Організація бібліотечно-інформаційних ресурсів як складова формування вітчизняного інтегрованого інформаційного простору» (наук. керівник Н. Стрішенець, 2014–2016 рр.); «Розвиток нормативно-методичної бази діяльності наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів» (наук. керівник О. Василенко, 2017–2019 рр.); «Бібліотечно-інформаційний комп-

лекс в умовах трансформації наукових комунікацій» (наук. керівник О. Василенко, 2020–2022 рр.). У дослідженнях розглянуто комплекс питань з розроблення теоретико-методологічних засад та методичного інструментарію для імплементації міжнародних нормативних документів у діяльність українських наукових бібліотек; вироблено рекомендації щодо оптимізації нормативно-правової бази бібліотечної галузі відповідно до міжнародних стандартів; визначено критерії та сформовано систему показників ефективності бібліотечної діяльності в умовах е-комунікації тощо.

Серія статей щодо оцінки якості роботи бібліотеки оприлюднена на сайтах Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва та Дніпровської ОУНБ. Зокрема, фахівці Дніпровської ОУНБ підготували «Критерії якості публічної бібліотеки», дослідили відповідність бібліотек області зазначеним критеріям і визначили, що для оцінювання роботи доцільно обрати такі параметри, як: графік роботи, що не повинен збігатися з робочим часом основної частини населення; рівень соціокультурної та просвітницької діяльності; створення клубів за інтересами; формування власних електронних баз даних; робота в соціальних мережах; проведення благодійних акцій із залученням додаткових коштів для розвитку бібліотеки.

Практичні аспекти впровадження системи менеджменту якості в бібліотеках закладів вищої освіти України розглянуто в публікаціях О. Мацей, Т. Ткаченко, Г. Шемаєвої. Характеризуючи соціокомунікаційну модель впровадження системи менеджменту якості в бібліотеках України, фахівці ХДАК виокремлюють насамперед ефективне управління бібліотекою на основі маркетингу; створення корпоративної культури; розробку нормативних документів; встановлення зворотного зв'язку з користувачами та іншими соціально-комунікаційними структурами суспільства; організацію та проведення конкурсів якості бібліотечної діяльності. На думку Т. Ткаченко, впровадження процесного підходу в діяльність бібліотеки сприяє вдосконаленню її структури, створенню нової системи розподілу відповідальності й повноважень, прийняттю нових типів управлінських рішень. Процес досягнення якості дозволяє орієнтувати бібліотеку на задоволення вимог та очікувань користувача – місію, яка покладена на неї [8, с. 157].

В Україні тема щодо розробки методики оцінювання, критеріїв та показників ефективності методичної діяльності бібліотек-методичних

центрів ще не отримала достатнього розвитку, хоча постійно залишається в полі зору фахівців. Важливі питання у цьому контексті піднімає методист Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка Г. Ковальчук. Авторка зазначає, що сучасна методична діяльність українських бібліотек не втратила значення, їй притаманні різноманітність змісту, форм, методів, продуктів. Розвиваються як традиційні напрями методичної діяльності, зокрема: аналізування діяльності бібліотек як базовий, на якому будується вся система методичної роботи; методичний моніторинг, виявлення і впровадження інновацій, розробка методик і підготовка методичних матеріалів, організація безперервної освіти бібліотечних кадрів, так і не властиві раніше методичній службі, – такі як прогнозування, проектно-програмна діяльність тощо [4].

Слід зазначити, що за останнє тридцятиліття напрацьовано вагомий інструментарій, пов'язаний з науково-методичною діяльністю та організацією роботи бібліотеки. Період 1995–2005 рр. фахівці визначають як період формування базових складників функціонування бібліотеки у новому правовому полі. У цей час з'являються перші збірники нормативно-правових документів, методичні посібники, положення та інструкції, що регламентують роботу вітчизняних бібліотек. Важливі зміни відбуваються у роботі академічних бібліотек, управлінні та науково-методичному забезпеченні їхньої діяльності. З 1997 р. НБУВ починає оновлення пакету науково-методичних документів щодо організації діяльності бібліотеки та видає збірник «Організація роботи бібліотеки науково-дослідної установи Національної академії наук України». На сьогодні вже підготовлено 26 випусків збірника, до якого увійшли нормативно-правові та інструктивно-методичні документи, методичні консультації з різних питань діяльності бібліотек.

З 2011 р. фахівці НБУВ підготували та направили до бібліотек низку документів: «Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», «Робота з незадоволеними замовленнями користувачів у НБУВ», «Положення про порядок реєстрації баз даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», «Інструкція з виконання довідок на запити віддалених користувачів у програмному забезпеченні "ІРБІС-64"»; «Правила користування послугою «Електронна доставка документів»; Керівництво для користувача «веб-версія електронного каталогу IRBIS» та ін.

Науково-методичною радою Інституту бібліотекознавства НБУВ затверджено інструктивні документи: путівник «Каталоги Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», науковий посібник «Корпоративна бібліотечна база знань», «Положення про роботу з дарами в НБУВ», «Методичні рекомендації щодо списання бібліотечних фондів науковими установами НАН України».

З метою впорядкування збереження та використання книжкових пам'яток, рідкісних та цінних книжкових і рукописних фондів в установах Національної академії наук України НБУВ у 2017 р. були розроблені «Правила користування книжковими пам'ятками, рідкісними та цінними рукописними та книжковими фондами, що зберігаються в установах НАН України» та «Положення про книжкові пам'ятки, рідкісні та цінні фонди (колекції), що зберігаються в установах Національної академії наук України». Інститут архівознавства як науково-методичний центр для архівних підрозділів наукових установ НАН України видав збірник нормативних та методичних документів «Організація діловодства та архівного зберігання документів у Національній академії наук України» (Київ, 2017).

Зміни в технології та поява великої кількості електронних документів та документів на інших носіях спонукали до перегляду «Інструкції з обліку документів, що входять до складу бібліотечних фондів НБУВ», «Положення про обмінні фонди НБУВ» та «Положення про фонд основного зберігання Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського». Робота бібліотеки в новому електронному середовищі знайшла відображення у методичному посібнику Інституту бібліотекознавства «Бібліотечні послуги: облік, статистика, ефективність» та технологічній інструкції «Організація електронної вітрини нових надходжень до Фонду основного зберігання НБУВ: методика підготовки та порядок представлення на сайті НБУВ».

Відмінною особливістю сучасного періоду є значне зростання видань науково-методичного характеру. Це зумовлено як активізацією діяльності бібліотеки в новому інформаційно-комунікаційному середовищі, так і новими завданнями в роботі бібліотек (віртуальне методичне консультування, формування контенту професійного сайту, редагування матеріалів репозитарію, рейтингування науковців), що вимагають розроблення чіткого методичного інструментарію.

Зокрема, Інститут інформаційних технологій НБУВ лише у 2021 р.

підготував та затвердив «Положення про портал НБУВ», науково-методичний посібник «Таблиця відповідності між науковими спеціальностями, спеціальностями, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, Рубрикатором НБУВ і УДК», «Методологічні рекомендації щодо створення біографічних довідок у системі баз даних» та 4 інструкції для співробітників НАН України: «Створення та впорядкування наукометричних профілів Author ID та Researcher ID», «Створення та впорядкування профілів наукових установ у Scopus та Web of Science», «Наукометричний профіль дослідника та установи у Google Scholar», «Наукова мережа Publons: профілі дослідника та установи».

Роль бібліотек у сучасному світі зростає, сам характер, форми і методи їхньої роботи зазнають кардинальних змін. Ці зміни диктують необхідність рішучої перебудови інформаційно-бібліотечної роботи, вони пов'язані зі стрімким переходом до культури електронної інформації, що гостро ставить питання інтеграції нагромаджених друкованих інформаційних ресурсів до мережевого середовища. Зіткнувшись із перерахованими викликами і досліджуючи різні питання інформаційного забезпечення науки, НБУВ постійно вивчає і аналізує науковий документопотік, можливості інтеграції науково-інформаційних ресурсів, розвиток інструментів наукових комунікацій і впровадження інновацій для формування інформаційної інфраструктури. І не випадково, що тематика досліджень НБУВ постійно зосереджена на питаннях ефективності роботи наукових бібліотек, їхньої діяльності в новому інформаційному середовищі. Бібліотекознавці відзначають центральну роль бібліотеки у підтримці наукових комунікацій, порушують проблеми партнерства бібліотечних фахівців із науковцями, обґрунтовують нагальність розвитку таких компетенцій, як цифрове кураторство, управління дослідницькими даними. Нині обов'язком бібліотекарів стає як навчання, консультації користувачів, так і посередництво, оскільки величезний обсяг інформації потребує фахівців, які володіють навичками пошуку інформації і вміють аналізувати й оцінювати ресурси та потреби користувачів. Сьогодні вкрай важливо зосередити науково-методичну діяльність на цих новітніх напрямках роботи бібліотек, забезпечити їх інструктивно-методичними матеріалами та інтегрованими технологіями створення електронних інформаційних ресурсів.

Висновки. Українські науковці наголошують на необхідності подальшого розвитку науково-методичної діяльності, яка є важливою умовою затребуваності бібліотеки в суспільстві. Адже нині в Україні відбуваються процеси переосмислення характеру потреб бібліотек у методичному забезпеченні, формування нової концепції методичної роботи, яка передбачає активну діяльність бібліотек у інформаційно-комунікаційному середовищі. Акцентована увага на важливості інтеграції методичної роботи з сучасними видами управлінської діяльності – інноваційної та маркетингової. Доведено, що результативність науково-методичної діяльності сьогодні безпосередньо залежить від чіткого уявлення про вектори розвитку сучасної бібліотеки.

Список бібліографічних посилань

1. Білик О., Гудімова Н. Роздуми щодо оцінювання якості роботи бібліотеки. *Бібліотечна планета*. 2011. № 4. С. 28–32.
2. Василенко О. М., Данильченко Т. В. Електронне середовище як засіб організації науково-методичної роботи. *Бібліотека. Наука. Комунікація*. Матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Київ, 2015. Ч. 1. С. 23–26.
3. Загуменна В. В., Кузьменко О. І., Дейч Д. М. Науково-методична діяльність як важлива складова розвитку сучасної бібліотеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 2. С. 20–27.
4. Ковальчук Г. Формування методичного простору в бібліотечному середовищі України у пострадянській період. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2018. № 3 (13). С. 26–30.
5. Миколенко Р. І. Сучасні критерії оцінювання діяльності бібліотек. *Бібліотечна планета*. 2010. № 4. С. 17–20.
6. Свобода А. Методична діяльність як типологічна функція національної бібліотеки (перспективи її розвитку в НБУВ). *Бібліотечний вісник*. 1998. № 2. С. 6–9.
7. Солоїденко Г. І. Науково-методична робота бібліотек: становлення та новий вектор розвитку. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2021. Вип. 62. С. 188–202.
8. Ткаченко Т. П. Упровадження системи управління якістю в бібліотеках України. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2014. Вип. 43. С. 157–165.
9. Цвіркун І. Трансформація ролі науково-методичного керівництва на сучасному етапі розвитку бібліотеки. *Вісник Львівського університету. Серія:*

Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2009. Вип. 4. С. 225–229.

10. Цуріна І., Талаєвська М. Методична робота в офлайнному режимі. *Бібліотечна планета*. 2006. № 2. С. 17–19.

References

1. Bilyk, O., & Hudimova, N. (2011). Rozdumy shchodo otsiniuvannia yakosti roboty biblioteki [Reflections on evaluating the quality of library work]. *Bibliotechna Planeta*, 4, 28-32. [In Ukrainian].

2. Vasylenko, O. M., & Danylchenko, T. V. (2015, October). Elektronne seredovyshe yak zasib orhanizatsii naukovo-metodychnoi roboty [Electronic environment as a means of organizing scientific and methodological affairs]. In *Library. Science. Communication. Proceedings of the International Scientific Conference* (Ch. 1, pp. 23-26). V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

3. Zahumenna, V. V., Kuzmenko, O. I., & Deich, D. M. (2020). Naukovo-metodychna diialnist yak vazhlyva skladova rozvytku suchasnoi biblioteki [Scientific and methodological activity as an important component of the development of a modern library]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 20-27. [In Ukrainian].

4. Kovalchuk, H. (2018). Formuvannia metodychnoho prostoru v bibliotechnomu seredovyshti Ukrainy u postradianskyi period [Formation of methodical space in the library environment of Ukraine in the post-Soviet period]. *Biblioteknyi Forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 3(13), 26-30. [In Ukrainian].

5. Mykolenko, R. I. (2010). Suchasni kryterii otsiniuvannia diialnosti bibliotek [Modern criteria for evaluating the activities of libraries]. *Bibliotechna Planeta*, 4, 17-20. [In Ukrainian].

6. Svoboda, A. (1998). Metodychna diialnist yak typolohichna funktsiia natsionalnoi biblioteki (perspektyvy yii rozvytku v NBUV) [Methodical activity as a typological function of the national library (prospects of its development in VNLU)]. *Biblioteknyi Visnyk*, 2, 6-9. [In Ukrainian].

7. Soloidenko H. I. (2021). Naukovo-metodychna robota bibliotek: stanovlennia ta novyi vektor rozvytku [Scientific and methodological work of libraries: establishment and new vector of development]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 62, 188-202. [In Ukrainian].

8. Tkachenko, T. P. (2014). Uprovadzhennta systemy upravlinnia yakistiu v bibliotekakh Ukrainy [Introduction of quality management system in libraries of Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 43, 157-165. [In Ukrainian].

9. Tsvirkun, I. (2009). Transformatsiia roli naukovo-metodychnoho kerivnytstva na suchasnomu etapi rozvytku biblioteki [Transformation of the role of scientific

and methodological guidance at the present stage of library development]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnologii*, 4, 225-229. [In Ukrainian].

10. Tsurina, I., & Talaievska, M. (2006). Metodychna robota v oflainovomu rezhymi [Methodical affairs in offline mode]. *Bibliotekna Planeta*, 2, 17-19. [In Ukrainian].

Halyna Soloidenko,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1326-0034>

Candidate in Historical Sciences, Senior Researcher,

Leading Researcher,

Department of Scientific and Methodical Affairs,

Institute of Library Science,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

3, Holosiivskiy Ave/, Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: soloidenko@ukr.net

**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ACTIVITIES
IN THE RESEARCH OF SPECIALISTS AND INSTRUCTIONAL AND
METHODOLOGICAL PUBLICATIONS
OF THE . I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE**

The aim of the study. Theoretical generalization of views and forecasts of specialists regarding the further development of scientific and methodological activities, the introduction of innovative forms and methods of methodological work in the new information and communication environment. Dissemination of NBUV's experience in developing and updating instructional and methodological documents, modern criteria and indicators for evaluating library activities. **The research methodology.** The use of general scientific (analysis, generalization) and special research methods (comparative-historical, retrospective, problem-chronological) contributed to the achievement of this goal. **Scientific novelty.** The article analyzes the state of scientific and methodological activities in the works and studies of domestic scientists. The experience of the NBUV, other national and scientific libraries in the development and implementation of new approaches to determining the mechanism for evaluating the effectiveness of scientific and methodological work is presented. It is proved that the implementation of the outlined tasks requires the improvement of the basic functions, methods, techniques and forms of library work by developing regulatory documents, providing organizational and methodological assistance in all areas of activity; study, implementation and dissemination of library experience; advanced training of library specialists. **Conclusions.** Domestic scholars emphasize the need for further development of scientific and methodological activities, which is an important condition for the library's demand in society. It is noted that currently

in Ukraine there are processes of rethinking the nature of the needs of libraries in methodological support, the formation of a new concept of methodological work which involves the active activities of libraries in the information and communication environment. Emphasis is placed on the importance of integrating methodological work with modern types of management activities – innovation and marketing. It turns out that the effectiveness of scientific and methodological activities today directly depends on a clear idea of the vectors of development of the modern library.

Keywords: libraries, scientific and methodical activity, methodical support of libraries, normative-legal and instructive-methodical documents.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2022 р.